

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Metamorfózy

Bakalářská práce

Autor: Nikola Hendrychová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Grafická tvorba – multimédia
Vedoucí práce: MgA. Petr Hůza

Zadání bakalářské práce

Autor: Nikola Hendrychová

Studium: P131341

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Grafická tvorba - multimédia

Název bakalářské práce: **Autorská kniha - experiment - koncept - kniha jako artefakt - současný knižní projekt**

Název bakalářské práce AJ: Author's Book - Experiment - concept - book as an artifact - the current book project

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Autorská kniha v současném umění. Kniha jako forma nebo kniha jako myšlenka. Doloženo realizací vlastní autorské knihy na základě zvolené techniky a materiálu.

Hlavsa, Oldřich. Typographia : písmo, ilustrace, kniha. Praha : SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1976. Počítačová sazba a typografie - Dtp 1. Edited by Stanislav Horný. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1995. 187 s. ISBN 80-7079-977-3. PECINA, Martin. Knihy a typografie. 2. vyd., rozš. Brno: Host, 2012, 308 s. ISBN 978-80-7294-813-0. KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1989, 143 s. ISBN 80-205-0093-6.

Garantující pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: MgA. Petr Hůza

Oponent: Mgr. Lubomír Netušil

Datum zadání závěrečné práce: 12.10.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Autorská kniha – experiment – koncept – kniha jako artefakt – současný knižní projekt“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího práce a řádně citovala všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne:

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala MgA. Petrovi Hůzovi, vedoucímu mé práce, za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování této bakalářské práce. Nakonec bych chtěla také poděkovat celé své rodině, přítelovi a okolí za jejich podporu, trpělivost a každodenní inspiraci.

Anotace

HENDRYCHOVÁ, Nikola. *Metamorfózy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 46 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá knihou a autorskou knihou. Teoretická část je věnována pojmu kniha, stručné historii knihy, knize ve 20. století, v současnosti a její budoucnosti. Druhá část teoretické části je zaměřená na autorskou knihu, její definici, historii, soutěže a autory, kteří mě inspirovali a ovlivnili moji autorskou knihu. Praktická část bakalářské práce je věnována vývoji a ztvárnění vlastní autorské knihy, od její počáteční myšlenky až po výslednou realizaci.

Klíčová slova: kniha, autorská kniha, tištěné plošné spoje

Annotation

HENDRYCHOVÁ, Nikola. *Metamorphoses*. Hradec Kralové: Faculty of Education University of Hradec Králové, 2016. 46 pp. Bachelor Degree thesis.

The bachelor's thesis deals with the book and artist's book. The theoretical part is devoted to the definition book, a brief history of the book, the book of the 20th Century, in the present and its future. The second part of the theoretical part is focused on artist's book its definition, history, competitions and authors who inspired and influenced my own artist's book. The practical part is devoted to the development and creation of the own artists' book, from its initial conception to final implementation.

Keywords: book, artists' book, printed circuit board

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	9
1.1 Kniha.....	9
1.1.1 Co je kniha?	9
1.1.2 Stručná historie knihy	9
1.1.3 Kniha ve 20. století	13
1.1.4 Kniha ve 21. století	15
1.1.5 Budoucnost knihy	16
1.2 Autorská kniha.....	17
1.2.1 Definice autorské knihy	17
1.2.2 Historie autorské knihy	18
1.2.3 Historie autorské knihy v českém prostředí.....	20
1.2.4 Umělci zabývající se tvorbou autorské knihy	21
1.2.5 Autorská kniha soutěže	25
2 Praktická část.....	26
2.1 Volba tématu.....	26
2.2 Inspirace.....	26
2.3 Koncept.....	28
2.4 Realizace.....	30
2.5 Příprava destiček.....	30
2.5.1 Nařezání	30
2.5.2 Čištění	31
2.5.3 Nanášení světlocitlivého laku	31
2.5.4 Výroba šablony	32
2.5.5 Osvit.....	32
2.5.6 Vyvolávání.....	33
2.5.7 Leptání	34
2.5.8 Osazování součástkami	35
2.6 Finální práce	36
Závěr	40
Seznam použité literatury	41
Seznam internetových zdrojů.....	42
Seznam obrázků.....	45

Úvod

Kniha patří odedávna k nejstaršímu a nejtrvalejšímu sdělovacímu prostředku lidských myšlenek a stává se dokladem stupně naší kulturní vyspělosti. V dnešní digitální éře tištěná podoba knihy pomalu upadá. Kniha sama se ocitla na jakémisi rozcestníku a hledá nové způsoby a možnosti podoby. Stávající podoba knihy se začala postupně vlivem digitalizace měnit. Digitalizovaný text už nepotřebuje tělesnou schránku knihy a tak si i samotná podoba knihy hledá nové možnosti.

V teoretické části mé bakalářské práce na téma Autorská kniha – experiment – koncept – kniha jako artefakt – současný knižní projekt se proto zabývám historickým vývojem knihy, její budoucností a hledáním jejích nových podob skrze autorskou knihu.

K napsání a vytvoření mé bakalářské práce mě přivedla moje láska ke knihám. Už jako malá jsem si ráda, dlouho a několikrát za sebou prohlížela různé ilustrované dětské knížky. Fascinovaly mě krásné ilustrace a knihu jsem vnímala nejdříve po stránce estetické a následně až po té obsahové. Knihy se podílely na rozvíjení mé dětské fantazie. Dokonce jsem se několikrát pokusila vytvořit vlastní knížky. Ty mám do dneška schované a ráda si je jednou za čas prohlédnu. Dalo by se tedy říci, že kniha se stala jedním z mých oblíbených výtvarných prostředků. Téma své bakalářské práce jsem si zvolila s úmyslem zjistit co nejvíce informací týkajících se autorské knihy a knihy samotné. Dalším důvodem je přetrvávající zájem o jejich budoucím vývoji.

1 Teoretická část

1.1 Kniha

1.1.1 Co je kniha?

„Knihy jsou němi učitelé.“ (Aulus Gellius)

Pod pojmem kniha si každý z nás představí něco jiného, někteří kladou důraz na obsahovou část knihy (jednotu knihy), jiní zase třeba jen tištěnou knihu či dnešní tvar, západoevropské knihy. Ať už si každý představí pod pojmem kniha cokoli, můžeme přesto o knize říci jedno. Kniha patří mezi nejstarší, nejtrvalejší, nejučinnější sdělovací prostředky nejrůznějších lidských myšlenek. Stává se výrazem své doby a svého prostředí. Je měřítkem kulturní vyspělosti svých původců i národů. Stala se přínosem kultury veškerého lidstva. (Tobolka, 1949)

Tištěná kniha je pro nás základním písemným útvarem a pokračovatelkou kodexu, středověké rukopisné knihy s bohatou historií. Kniha se řecky nazývá biblos, je to podle látky na kterou byla původně psána – lýka. V češtině se slovo vyskytovalo již ve 14. století, ale nikdo si s jeho původem nevěděl rady. V pozdější době se dvěma slavistům J. J. Mikkolovi a H. Pedersenovi povedl problém rozřešit. Zjistili, že v asyrštině je slovo „kunukku“ znamenající pečeť. Toto slovo je posledním pramenem slova kniha. Slovo „kunukkum“ se z asyrštiny stěhovalo do arménštiny, zní do turečtiny a odtud do slovanských řečí. Později J. Gebauer zjistil, že jednotné číslo slova kniha znamenalo jednotlivou písemnost, list a to, co je psané. Množné číslo – knihy označovalo sbírku kusů či takových částí. (Tobolka, 1949)

1.1.2 Stručná historie knihy

Na počátku si lidé utvořili řeč pro své potřeby dorozumívání. Později se objevila potřeba vytvořit znaky, tedy písmo a objevit vhodné materiály k zaznamenávání.

Předpokladem pro vznik knihy, tak jak jí známe dnes, byl dlouhý vývoj písma a psacích látek. Písmo se stalo nositelem sdělení, tlumočí myšlenky, zvyklosti, zákony, historická vypsání tehdejších událostí, pomáhá přenášet a rozvíjet názory a znalosti předchozích generací. Na jejich základě se kultura dále přirozeně a nově

rozvíjí. Na vývoj a charakter písma měla vliv použitá psací technika, psací látka a odpovídající psací nástroj (Kneidl, 1989).

Písmo se vyvíjelo pět tisíc let, jeho vznik sahá až do samých počátků lidské kultury. Za první záznamy myšlenky můžeme považovat jeskynní malby (Kneidl, 1989). Všechny první formy záznamu nelze ještě jako písmo chápat, sloužili většinou pouze jako prostředky k osvěžení paměti tzv. mnemogramy. Takovou jednoduchou značkou jsou např. uzly na šňůrkách, vruby na hůlkách, šipky z větví, různá znamení a značky. Další bližší formou k písmu byly tzv. piktogramy (z lat. pictus = namalovaný). Člověk se snažil pomocí jediného obrázku vyjádřit konkrétní myšlenku či sdělení. Kresba se postupně zjednodušovala a ustalovala, až získala podobu jakéhosi znaku. Nicméně bylo zapotřebí vyjádření i abstraktních pojmů, které piktogram nedokázal vyjádřit a tak vznikl ideogram – písmo pojmové. Piktogramy a ideogramy se dalo vyjádřit opravdu hodně, ale přesto byly velice složité s obrovskou zásobou znaků, pro každé slovo. Následoval pozvolný přechod od písma obrázkového k písmu slovnímu (znázornění zvuku). Vznikají písma fonetická – fonogramy. Ze začátku se slova dělila na slabiky a posléze na hlásky. K přečtení si stačí osvojit pouze několik desítek znaků písmen (Pavlát, 1988).

První písmové soustavy se vyvinuly nezávisle na sobě, vytvořené obyvateli Babylónu, Egypta a Číny. Nejstarším písmem vůbec je tedy egyptské obrázkové písmo, z něhož vzniklo písmo hláskové o 24 písmenech. Další vývoj egyptského písma přišel s vynálezem papyru. Nový materiál umožnil zjednodušení a zkracování značek. Vyvinulo se písmo hieratické, následně opět zjednodušené na písmo démonické.

Druhou oblastí, kde vzniklo písmo, byla Mezopotámie. Zde charakter písma určovala psací podložka – hliněná destička. Do té se zapisovalo pomocí dřevěných pisátek klínky a podle toho vzniklo písmo klínové.

Další klíčový význam v historii písma měli Féničané, kteří kolem 2. tisíciletí př. n. l. vytvořili souhláskovou abecedu o 22 písmenech. Tento vynález je čin světového významu, neboť z fénického písma vzniklo 80 procent dnes známých abecedních soustav. Písmo se rychle šířilo po celém Středomoří pomocí rozšířených obchodních styků. (Kneidl, 1989)

Řekové přijali písmo od fénických obchodníků. Převzatou abecedu si upravili ke svým potřebám, některé znaky přetvořili, jiné úplně vypustili. Postupně

vzniklo několik variant písma, lze je rozdělit na dvě skupiny: východní a západní řeckou abecedu. Z východních písem později vznikla i písma slovanská a ze západních písem pak latinka. (Kneidl, 1989)

Dostáváme se tedy ke kolébce latinské abecedy. Ta v archaické podobě vznikla již v 7. století př. n. l., kdy toto písmo Římané poznali a naučili se jej psát prostřednictvím Etrusků. Následuje dlouhý vývoj, převzatou latinku si později národy přizpůsobují potřebám své řeči. (Pavlát, 1988)

Písmo se vyvíjelo ruku v ruce s vývojem psacích potřeb, bez kterých by nevzniklo a nedalo se zachytit. Každá kulturní oblast měla vlastní typický psací materiál a v závislosti na něm i osobitý tvar prvních předchůdců knih (Pavlát, 1988).

Mezi první materiály používanými písaři byla hlína – hliněné destičky. Používané byly Suméry, Babyloňany, Asyřany, Chetity či Peršany. Povaha materiálu určovala ráz záznamu, např. nejlépe se do hliněné destičky vtiskovaly rákosové klínky. V Egyptě a Číně se k záznamu používal kámen a perleť, v Číně navíc bambusových a kovových destiček. Písaři ve staré Indii psali na březovou kůru, kterou zpracovali a následně vytvořeným otvorem provlékali spojovací šňůrkou. K záznamu se používalo i palmových listů. Ty byly složitě upravovány a následně se do nich pomocí rydel vyryly obrysy písmen. Do vyhloubených míst se zatíraly saze a tím vynikl vyrytý text. Palmové listy se spojovaly stejně jako březová kůra pomocí spojovací šňůrky anebo dřevěným kolíčkem. Obyvatelé Mexika popisovali vydělanou jelení kůži, rostlinná vlákna, Mayové používali pásy z fíkovníků s vrstvou vápna, Aztékové spojovali do pruhů vrstvy z vláken agáve s následným škrobením povrchu. Psacích materiálů se používalo mnoho, dále například: dřevěné tabulky, bavlna s vrstvou rýžového prášku, vyšívání na různé tkaniny, pískovcové a vápencové úlomky, dřevěné rámečky vylité voskem, mramor, papyrus a mnoho dalších. Za rodiště knihy, v pravém slova smyslu, můžeme považovat Starý Egypt. Papyrus byl jednou z jejích prvních forem – svitek. Vzniklé listy papyru byly spojovány vedle sebe pomocí zvláštního lepidla. Dohromady tak vznikaly pásy navíjené z jedné tyče na druhou ukládaného do plátna či ochranného pouzdra. Dalším převratným materiálem se stal pergamen. Byl získáván vyděláním ovčí, jehněčí, oslí, kozí nebo telecí kůže. Na pergamen písaři psali po obou stranách a tak vzniká nová forma knihy – kodex. Za předchůdce kodexu lze považovat dřevěné destičky Římanů vyplněné voskem,

kteře se spojovali pomocí provázků, kožených řemínků či kovových kroužků. (Pavlát, 1988)

Knihy byla v této době velmi vzácná a drahá. To se postupem času změnilo s nástupem nové psací látky. Kniha nejen zlevnila, ale došlo i k jejímu většímu rozšíření. Touto novou psací látkou se stal papír, který se v Evropě začal používat od 11. století. (Kneidl, 1989) Vynález papíru se přisuzuje Cchaj Lunovi kolem r. 105 př. n. l. Tajemství papíru se do Evropy dostalo skřze Araby. K nám si povolal papírníky Karel IV. a roku 1370 byla založena první papírna v Chebu. Vynález papíru přispěl ohromným způsobem k rozvoji knih, stal se nejpotebnejší a nejužitečnejším prostředkem k zapisování a šíření všech důležitých informací. (Pavlát, 1988)

Za jednu z nejdůležitějších událostí v historii knihy je považován vynález knihtisku Johanem Gutenbergem. Za nejstarší předchůdce knihtisku můžeme pokládat používání tvrdých razidel a to z několika různých oblastí např. sumersko-asyrsko-babylonské a krétské, Číny a obdobné techniky používali i v Koreji. (Kneidl, 1989)

Genialita Gutenbergova vynálezu spočívá ve spojení předchozích různorodých postupů v jeden koordinovaný výrobní proces. K základnímu principu knihtisku patří samostatná existence liter s možností rozmetání. Dalšími základními úkoly byly vymyšlení licího strojku a liteřiny, konstrukce samotného tiskařského lisu, vyvinutí tiskařské barvy vhodné kvality a dalších technických drobností. (Kneidl, 1989) Důležitým termínem spojeným s knihtiskem je „Inkunábule“, označující všechny prvotisky vydané do roku 1500. Ke konci Gutenbergova života se jeho vyučenci rozutekli do celého světa a knihtisk se rychle začal šířit celou Evropou. Gutenbergův vynález otevřel první období dějin tištěné knihy. (Kneidl, 1989) Postupem času vzniká poptávka po levnějších knihách a tiskovinách. Přicházejí vynálezy lepších tiskařských lisů (rychlolisy, rotační tisk). Ve druhé polovině 19. století začal masový tisk novin na rotačních strojích a od poloviny 20. století začal ofset vytláčovat tisk z výšky i v tisku knih, časopisů a novin. Postupem času dochází k vylepšování knihtisku a od 60. let 20. století přichází postupně fotosazba. Koncem 20. století se masově rozšířil barevný ofsetový tisk, který je dnes nejběžnejší tiskovou technikou. (Knihtisk, 2016)

1.1.3 Kniha ve 20. století

Ve světě

Počátek 20. století byl obdobím velkého množství různých uměleckých směrů a hnutí, odrážejících se i do knižní kultury. V běžné nakladatelské praxi knižní produkce na počátku 20. století převažovaly knihy brožované, ale hlavní příjem nakladatelství plynul ze sešitových vydání. První světová válka měla hrozivé dopady na všechny bojující země, které se projeví v umění a typografii. Mnoho umělců skrze knižní tvorbu odpovídalo na předválečnou spokojenost a hrůzy války. Postupně se ve 30. letech 20. století začali prosazovat paperbacky nad vázanými edicemi. (Cave a Ayadová, 2015) Západní svět tak byl postupně zaplaven lacinými paperbacky (Kneidl, 1989).

Následovalo období druhé světové války, kdy bylo zničeno velké množství knih a nenahraditelných rukopisů. Mezi rarity 20. století lze řadit knihy tištěné potajmu, vydané načerno. (Cave a Ayadová, 2015) Takto vydaná literatura se nazývá samizdatová. Byl to způsob, jakým občanští aktivisté obcházeli cenzuru v represivních režimech. Jedním z projevů cenzury totiž bylo odepření přístupu k rozmnožovací technice. Docházelo tak tedy k šíření pomocí průklepového papíru na psacím stroji, případně použitím jakýchkoliv rozmnožovacích prostředků, které byly k dispozici. (Samizdat, 2016)

Pro druhou polovinu 20. století bylo charakteristické experimentování s různými materiály a technikami, ale také přehodnocování dosavadních východisek, hledisek a přístupů (Illesová, 2008).

U nás

Českou knižní vazbu na počátku 20. století lze rozdělit na nakladatelskou a obrozenou vazbu rukodělnou. Průmyslová vazba se vyráběla v knihařských továrnách pomocí moderních výkonných strojů, oproti tomu obrozená vazba rukodělná, se zhotovovala řemeslně. Jakožto individuální zakázka a pracné dílo, zpravidla pro bibliofilské nebo zvláště hodnotné tisky, případně „knihy“ na různé pamětní zápisy, pro svazky a kazety širšího než čtenářského použití. (Bohatcová, 1990)

U nás lze období první republiky (1918-1938) nazývat jedním z vrcholů v historii českého bibliofilského hnutí. Vytvořením příznivých podmínek se rozvíjela individuální rozmanitost knižních vazeb v takové míře, jako nikdy dříve.

V nakladatelské oblasti sílí zájem o vazbu s kvalitním výtvarným řešením, kterou řeší přední výtvarníci, grafici, ilustrátoři a typografové. (Illesová, 2008) Definitivně se také ustalují i novodobé typy vazby jako brožura, vazba nasazovaná, dále nakladatelská vazba zavěšovaná neboli vlepovaná a konečně vazba užitková (Bohatcová, 1990).

Bylo to období svobody, v němž vyrostlo několik desítek vynikajících knižních grafiků a ilustrátorů. Během první republiky vydávala řada soukromých vydavatelů krásné knihy, které jsou a zůstávají pýchou naší knižní kultury minulosti. Ostatně většina těchto nakladatelů byla členy Spolku českých bibliofilů a na jeho činnosti se ve větší či menší míře podílela. „*Spolek českých bibliofilů byl založen v březnu roku 1908 jako dobrovolná organizace sběratelů, příznivců a tvůrců krásných a vzácných knih a tisků se zvláštním zřetelem k umělecké grafice, výzdobě a vazbě knih, jakož i ke všem ostatním užitým uměním.*“ (Historie SČB, 2004)

Bohatcová (1990) uvádí, že se v meziválečném období v předních nakladatelských kruzích posílilo postavení grafických úpravců knihy. Touto cestou dosahovala česká knižní kultura postupně úspěchů, zejména ve 30. letech byla u nás dokonalost knihy na nejvyšším stupni (Historie SČB, 2004).

Ve 40. letech se tiskárny a nakladatelé soustřeďovaly do větších a velkých podniků. V celém sledovaném období rostl zájem o ilustraci a velkého pokroku se dočkala i tvorba nových písem. (Kneidl, 1989)

V období po druhé světové válce již bibliofilská činnost nedosáhla předválečné dokonalosti, značný úpadek se netýkal jen uměleckých odvětví. V tomto období ubývalo hlavně technických předpokladů a kvalitního materiálu pro vydání bibliofilsky dokonalé knihy. (Illesová, 2008) Negativní roli při tvorbě krásných knih sehrála různá finanční omezení a nejrůznější ohledy při výběru titulů. Následkem bylo nedobrovolné odmlčení celé řady autorů. (Historie SČB, 2004)

60. a 70. léta 20. století byla dobou nových vznikajících tendencí a velkých společenských změn. Došlo k hledání nových vyjadřovacích prostředků. Jedním, z nichž byla i vzrůstající obliba autorské knihy. Po revoluci v roce 1989 se rozšířili možnosti v různých oblastech jako např. podnikání, nakladatelské činnosti, nové možnosti vzdělávání a studijních pobytů. Objevily se bohatší a různorodější materiálové nabídky a rozšířily se příležitosti k vystavování. (Illesová, 2008)

1.1.4 Kniha ve 21. století

V dnešní době jsou papírové knihy zvolna na ústupu a mnohem více se mezi novodobé čtenáře dostává kniha elektronická (jednoduše E-book) jako jakýsi digitální ekvivalent tištěné knihy (Historie knihy, ©2004-2016). Jednoduše můžeme pojmem E-book definovat jakoukoliv knihu, která není vytištěna na papíře a k jejímu přečtení je potřeba elektronického zařízení (Jihlavský, [b.r.]).

S myšlenkou elektronických knih přišel v roce 1971 Michael S. Hart, založením projektu zvaného Gutenberg. Nejprve se elektronické knihy zaměřovaly pouze na počítačové obory a s jejich postupným vylepšováním se začaly šířit pomocí internetu nelegálně. Následně se k tomuto proudu začali přidávat firmy s volnými díly, jejichž autorům vypršela autorská práva a autoři, jejichž knihy nakladatelé odmítli vydat. Ze začátku se E-knihy četly především na počítačích, protože technologie zatím mnoho přenosných zařízení neumožňovala. (Rylich, 2013) V roce 1998 se poprvé objevily čtečky elektronických knih. Postupem času se začali přidávat i známější spisovatelé a dali k dispozici své knihy online. Od roku 2003 se nabízejí k volnému stáhnutí populární elektronické knihy pomocí tzv. e-půjčování knih. Podle průzkumu z roku 2010 nabízí více jak polovina amerických knihoven e-půjčování, tento rok je považován za bod zlomu při šíření elektronických knih. V roce 2004 následoval další důležitý krok, objevuje se první čtečka využívající elektronický papír od firmy Sony Reader. (Ebook, 2016)

Elektronická média mají svoje přednosti i negativita. Mezi přednosti patří nízká cena uložení velkého objemu dat, kontextové hledání, odkazy a hypertexty, snadná úprava dat a následná práce s nimi, šetří místo, rychle a legálně dostupné, ekologické,... Oproti tomu negativa jsou nedokonalost zobrazovacích zařízení, ta nedokážou plně nahradit papír. Ze kterého lze číst na prudkém slunci i takřka ve tmě, neleskne se, je lehký, dá se přeložit a je vždy po ruce, potřebujeme-li něco zapsat. Další nevýhoda u elektronických médií je snadné a laciné pirátské kopírování. (Pistorius, 2003)

V České republice jsou názory na elektronickou knihu různorodé. Z Průzkumu portálu eknihovna z roku 2014, celých 30 % dotazovaných uvedlo, že preferuje klasické knihy, 50% dává přednost klasickým knihám, ale elektronickým knihám se nebrání. Dokonce roste počet lidí, upřednostňujících elektronické knihy. V roce

2011 to byla pouhá 4%, za následující 3 roky počet těchto lidí stoupl na 9%. (Knihy vs. e-knihy, ©2004-2016)

Na českém knižním trhu se vzrůstající podíl elektronických knih odhaduje na 1,7%, ale oproti západní Evropě jsme pozadu. (Mazánková, 2015)

„Elektronická kniha může být stínem, odrazem tradiční knihy. Otázkou je, nakolik budeme technicky vybavení, nakolik bude společnost bohatá, aby vyráběla stále lepší a lepší zařízení. Nakolik budou tato zařízení bezpečná pro naše používání. Ne každý totiž chce být monitorován.“ (Vlčková, 2014)

1.1.5 Budoucnost knihy

Záznamová média a záznamové technologie se během lidské historie různě měnily. Tak jako papír vystřídal v roli hlavního nosiče informací ostatní záznamová média, ani papír si do budoucna nemůže zachovat svou vůdčí roli trvale a bude vystřídán jinými médii (Pistorius, 2003).

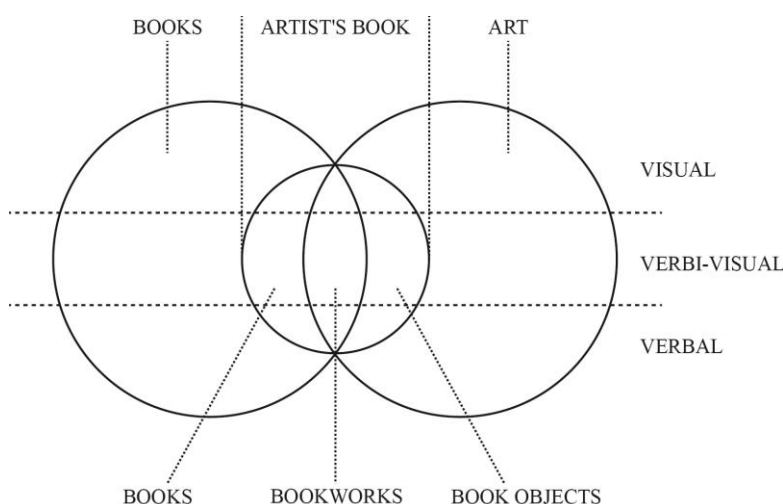
Podle Jiřího Urbance se proto v posledních letech ve světě rozvinuly diskuse nad dalšími osudy knihy v její tradiční tištěné podobě a mnoho lidí se domnívalo, že v souvislosti s rozvojem nových technik, zvláště se stále narůstajícím rozšiřováním informací, internetu, kniha zanikne. (Písková, 2008).

Co se týče současnosti, se přesto o budoucnost klasické tištěné podoby knihy v dnešní elektronické době nemusíme bát. Důležitou věcí je citové přilnutí k samotné knize, které nám může způsobit nějaká životní událost nebo mimořádné dramatické osudy. Tištěná kniha může čtenáři poskytovat potěšení už jen z dotyku a pohledu. Jednotlivé složky, prvky a vlastnosti knihy, jako je rozměr, vazba, desky, papír, písmo, a jiné, umocňují čtenářův zážitek při kontaktu s knihou. V blízké budoucnosti se proto tištěná podoba knihy nadále udrží a bude existovat po boku elektronické komunikace. (Písková, 2008)

Ve vzdálené budoucnosti nelze technický pokrok krácející neúprosným tempem zastavit a tak je vysoce pravděpodobné, že se objeví nový druh mediálního nástroje. Nechme se tedy překvapit, jakou cestou se vydá budoucnost knihy, a řiďme se citátem od A. Einsteina: *„Nikdy nemyslím na budoucnost. Přijde i tak dost brzy.“*

1.2 Autorská kniha

1.2.1 Definice autorské knihy

Obrázek 1: Diagram od C. Phillpota z roku 1982

Pomocí diagramu si v úvodu této kapitoly pomůžeme k vytvoření představy, jak těžké je pojem „autorská kniha“ v dnešní době jednoznačně definovat. Autorská kniha není ani mezinárodně vnímána naprosto jednoznačně a s jasnými hranicemi. Většina zemí si vymezila vlastní definice toho pojmu a tak se občas můžeme setkat s rozdílnými názory v jeho chápání. (Kačerovská, 2012) Proto je autorská kniha odborníky na dějiny umění považována za jeden z nejpřevratnějších uměleckých fenoménů (Renotière, 2009).

Definice pojmu, tak jak ho známe dnes, prošla komplikovaným vývojem, než získala svůj název. Označení „artist's book“ bylo poprvé použito v názvu výstavy v Moore College of Art ve Filadelfii roku 1967, Diannou Vanderlipovou. U nás takřka s desetiletým odstupem roku 1982, použil česky ekvivalent „autorská kniha“ Jiří Valoch. Slovo autor v českém znění názvu „autorská kniha“ nesmíme chápat jako konvenční označení spisovatele, ilustrátora, grafika nebo typografa. (Renotière, 2009)

Autorská kniha spojuje prvky knižní tvorby a volného umění. Vyznačuje se širokým spektrem přístupů rozvíjených jak v tradiční tak i experimentální podobě. Dohromady tak vzniká jedinečné umělecké dílo, které je výsledkem autorského přístupu jednoho tvůrce. (Autorské knihy v NK, 2013) Může se objevovat v jediném nebo i ve stovkách exemplářů, výjimečně může vyjít i ve větším nákladu. Při vzniku autorské knihy se mohou používat různorodé materiály

například papír, kamen, kov, dřevo, textil, sklo a mnoho dalších. (Renotière, 2009)

1.2.2 Historie autorské knihy

Předchůdce autorské knihy můžeme hledat v dlouhé tradici výtvarného zkrášlování literárních děl (Renotière, 2009). Za přímého předchůdce autorských knih můžeme považovat anglického umělce Williama Blaka. Ten své knihy, například *Songs of Innocence*, s pomocí manželky Catherine psal, ilustroval, koloroval, tiskl, a vázal. I když Blake produkoval tradiční formát knihy, byl radikální ve své touze začlenit text a vizuální efekty na jednotlivé stránky knihy. Vzniklo tak ucelené originální dílo, za jehož distribuci a vydávání si byl sám odpovědný. Tato nezávislost je klíčem k vytvoření autorské knihy. Všechny tyto společné znaky připomínají základní myšlenku i dnešních autorských knih. (Book Art Resources, 2015)

Přesto, že se Blake zdá být klíčovou postavou v historii autorské knihy, je někdy přehlížen. Často se za inovátora považuje A. Vollard, pařížský obchodník s uměním na sklonku 19. století, ten využíval knižního formátu jako prezentace díla umělce. Vollard měl dobré kontakty s řadou umělců, mezi nimiž byli např. Paul Cézanne, Pablo Picasso, André Derain, Georges Rouault, Paul Gauguin, Vincent van Gogh a mnoho dalších. (Book Art Resources, 2015)

Zde se setkáváme s novým francouzským pojmem - *livre d'artiste*, někdy známým taky jako *livre de peintre*, označující tyto „knihy umělců“. Byla to malá vydání ilustrována velkými umělci a často vyráběna (ve většině případů) v nejlepších ateliérech Paříže. Prodávaly se za vysoké ceny a často byly vázány nejlepšími avantgardními vazači. (Cave a Ayadová, 2015) Bylo v nich zachováno obvyklé rozdělení na obraz a text, nelze si tedy představit autorskou knihu v dnešním slova smyslu. Přesto tyto knihy byly radikální ve své době, s pokusy sjednotit text a obraz a dát obrázkům stejnou důležitost jako textu. (Book Art Resources, 2015) Tyto knihy byly dílem umění, které se obdivovalo pro svou podstatu a ve skutečnosti jen zřídka četlo. (Cave a Ayadová, 2015)

Po druhé světové válce mnoho umělců hledalo nový způsob vyjadřování, šíření myšlenek a tak začali experimentovat s formou knihy a zkoumat její funkce. Autorské knihy byly umělci vyrobeny z různých důvodů. Bylo to umění přenosné, pohyblivé, interaktivní a snadno sdílitelné. Dalším důvodem byla idealistická vize

umělce, který by mohl existovat sám, nezávisle na komerčním systému a společenské hierarchii. (Early history of Artist's book, 2016) V druhé polovině 20. století se všechna hlavní umělecká hnutí na vzdor svým odlišnostem uchýlila k autorské knize jako ke společnému nositeli avantgardních idejí. (Renotière, 2009)

Jako samotný umělecký žánr se autorská kniha vymežila během 60. let 20. století v rámci výtvarné avantgardy. Jeho hlavními inspiračními zdroji se stali: surrealismus, dadaismus, futurismus, fluxus, konceptuální umění, minimalistické umění a pop-art. (Hošková, 2003)

V souvislosti s vymezením autorské knihy je nutné zmínit dva umělce, kteří sehráli na počátku šedesátých let 20. století rozhodující roli průkopníků s tendencí zpřístupnit dílo široké veřejnosti. Švýcarsko-německý umělec Dieter Roth a americký umělec Ed Ruscha vytvořili koncepční práce, které jsou považovány za prototypy autorské knihy. (Artists' Books, 2016)

Obrázek 2 - 3: D. Roth - *Little Tentative Recipe*, 1969

Mezi dílo Edwarda Ruschi patří například *Twentysix Gasoline Stations*, realizované v roce 1962 a o rok později publikované ve vlastním nákladu. Malá knížečka rozměru 18x14 cm obsahující černobílé fotografie čerpacích stanic, podél dálnice mezi jeho domem v Los Angeles a domu jeho rodičů v Oklahomě City. Krátké titulky, jednoduše umístěné u fotografií, se skládají z názvu čerpací stanice a jejího umístění. Ruschovi následující práce měly většinou podobný charakter. Sám Ruscha r. 1965 prohlásil, že se nesnaží vytvořit cennou limitovanou edici knih, ale masově vyráběný produkt vyššího řádu. (White, 2013)

Obrázek 4 - 5: E. Ruscha - *Twentysix Gasoline Stations*, 1962

Začátkem roku 1970 žánr autorských knih nadále expandoval a v následujících letech se začali přidávat další umělci používající knihu jako prostředek pro sebevyjádření a tak se děje i nadále (Artists' Books, 2016).

„Autorská kniha si vydobyla uznání jako nový a svébytný umělecký druh, vhodný k vyjádření širokého spektra projektů. Přesto si dokázala zachovat charakteristiku, kterou jí kdysi vtiskl Ed Ruscha, a navíc přetrvala i směry, které původně její vznik a první rozvoj podněcovaly.“ (Renotière, 2009, str. 25)

V současné době je autorské knize věnována aktivní pozornost, která se projevuje organizacemi mezinárodních výstav, soutěží, vydáváním publikací a zakládáním sbírkových fondů autorských knih. (Kačerovská, 2011)

1.2.3 Historie autorské knihy v českém prostředí

„Také Československo prožívalo v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století dobu velkých společenských změn. Po krátkém období zdánlivě svobodného uměleckého rozmachu „pražského jara“ došlo za následující normalizace k hledání nových vyjadřovacích modelů. Kládl se přitom důraz především na sdělení, poselství, ale vzhledem k paradoxní společenské situaci se jako jediné relativně svobodné médium jevila oblast neverbálního, výtvarného umění a konceptu. Ani ona však nemohla unikat dohledu státní moci, která perzekuovala i sebemenší náznaky protestu proti jednolitě šedi reálného socialismu. Přesto vznikl skrytý opozitní svět, umělci nacházeli osobní svobodu ve sféře nových médií.“ (Renotière, 2009, str. 25)

V českém prostředí se r. 1982 o zavedení pojmu „Autorská kniha“ zasloužil J. Valoch, před zavedením toho to pojmu se používalo označení „Kniha-objekt“ či „knižní objekt“. Dříve se tyto termíny často teoretiky zaměňovaly, dnes se označení kniha objekt používá pro knihy, které se svou povahou blíží plastice.

(Bartošová, 2009) „*Valoch rozlišuje knihy-objekty dvojího druhu. V prvním případě reaguje autor na hotovou, existující knihu, jejíž výtisk dále interpretuje. Druhý typ představují knihy, které si vytváří autor sám, ale pouze jako model, který bezprostředně parafrázuje.*“ (Renotière, 2009, str. 27)

Od 60. Let vycházela v československém výtvarném prostředí většinou díla básníků nebo výtvarníků. Svě práce, vycházející z formy knihy, různým způsobem a rozsahem proměňovali do vlastní podoby knihy-objektů. (Renotière, 2009)

V českém prostředí s autorskou knihou pracovali například umělci: Milan Knížák, Jiří Kolář, Ladislav Novák, Karel Miler, Jan Měřička, Petr Nikl, Jiří H. Kocman, Dalibor Chatrný, Jan Wojnar, Marian Pallou, Zdeněk Sedláček, Pavel Holouš a Pavel Rudolf, Vladimíra Havlík, Pavel Büchler Jiří Valoch, Květa Pacovská nebo Miloš Šejn. Samozřejmě zde platí - co umělec, to jiný autorský osobitý přístup.

Z těch nejmladších autorů, kteří mají mezinárodní zkušenost, s prezentací svých autorských knih jmenujme alespoň Elišku Čabalovou, Julii Kačerovskou, Kateřinu Zemanovou.

Autorská kniha se stala také předmětem specializovaných sbírkotvorných činností významných institucí. U nás se autorské knize soustavně věnuje například Muzeum umění Olomouc. Ve sbírce muzea můžeme vidět téměř komplexní obraz fenoménu autorské knihy. Přes historický vývoj v domácím i ve světovém kontextu, dále rozdělení podle žánrové a stylové orientace. (Renotière, 2009) Sbíрка je tvořena dvěma samostatnými soubory, mezi kterými tvoří jakýsi mezičlánek soubor avantgardních knižních obálek a úprav. První soubor představuje kolekce ručně psaných a kolorovaných lidových modlitebních knížek z Čech a Moravy a druhý soubor pak tvoří kolekce autorských knih z 2. poloviny 20. století až do současnosti. Sbíрка muzea se i nadále v posledních letech dynamicky rozvíjí. (Autorská kniha, 2014)

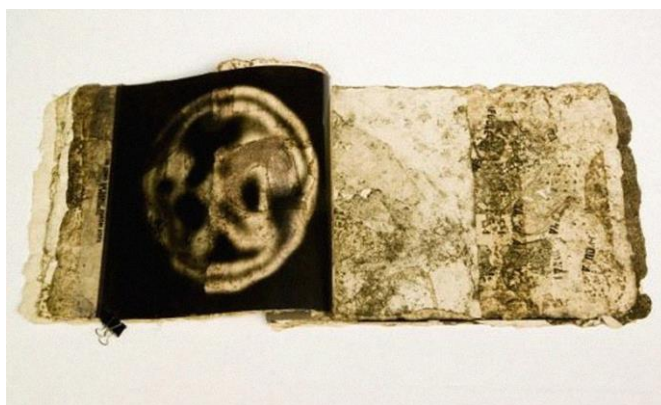
1.2.4 Umělci zabývající se tvorbou autorské knihy

V této kapitole, bych se ráda věnovala umělcům (českým i zahraničním) zabývajícím se tvorbou autorských knih, kteří se zasloužili o vydobytí autorské knihy jako samostatně existujícího žánru a zároveň mě inspirovali při tvorbě mé vlastní autorské knihy.

1.2.4.1 Umělci autorské knihy v českém prostředí

Mezi české autory s jedinečným autorským přístupem uvedme alespoň ty nejznámější: Dalibor Chatrný, Rudolf Fila, Milan Knížák, Miloš Šejn, Květa Pacovská.

Tvůrce autorských knih můžeme dále rozdělit podle jejich různých přístupů k tomuto druhu výtvarného umění. Z konceptuálního hlediska práce zmiňme jména: Petr Babák, Vladimír Havlík, Jiří H. Kocman, Vladimíra Sedláková, Jiří Valoch, Jan Wojnar a mnoho dalších. S lettristickými přístupy pracovali umělci: Jan K. Čeliš, Jiří Hůla, Josef Volvovič, Ladislav Novák, Václav Vokolek ad. Vztahem výtvarného umění a hudby se zabývali umělci Milan Grygar, Petr Pokorný. Zajímavou oblastí jsou autorské knihy na hranici s objektem, do této skupiny zařadíme hlavně práce mezinárodního hnutí Fluxus, jehož členem byl např. M. Knížák. (Autorská kniha, 2014)

Obrázek 6: J. Měříčka - *Les crase-têtes*, 2003

Práce mladých umělců rozvíjejících se v tomto směru můžeme sledovat skrze celou řadu vysokých škol s akreditovanými obory v knižní tvorbě. Za zmínku stojí například Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů na Fakultě restaurátorství na Univerzitě v Pardubicích. Dalším zástupcem vysokých škol se širokou nabídkou oborů, kde bychom se mohli setkat s autorskou knihou je Západočeská univerzita v Plzni s Fakultou umění a designu Ladislava Sutnara nabízí specializaci v ateliérech kniha a tvarování papíru, multimédia, grafický design, různé ateliéry ilustrací, a mnoho dalších. Mezi další centra knižní tvorby jmenujme alespoň ještě Univerzitu J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, Vysoké učení technické v Brně, Technická univerzita v Liberci a mnoho dalších.

Se současným stavem knižní tvorby u nás se můžeme také setkat skrz jména několika teoretiků a umělců, šířící životnost a informace týkající se autorské knihy. Uvedme tedy například Jiřího Valocha, ten dokázal sledovat tvorbu mnoha našich a desítek zahraničních umělců, kterým pořádal výstavy a psal texty do katalogů. Odborníci z oblasti umění jsou v úžasu nad šíří jeho kontaktů, které udržoval v době, kdy neexistoval internet a naopak existovala cenzura. (Jiří Valoch, 2016)

I jeho tvorba je zastoupena počtem několika vlastních autorských knih a toto médium provází celou jeho další práci. Významnou osobností je i J. H. Kocman, jeho zájem spadá do oblasti papíru a knihy. Lze se nepochybně zasloužil o vnímání těchto dvou médií, jako samostatných uměleckých disciplín. Nejen skrze svou vlastní tvorbu, ale i založením a vedením Ateliéru papír a kniha na brněnské FaVU VUT v letech 1998-2011. Důležitou osobou je též Gina Renotière, která je kurátorkou podsbírky autorské knihy Muzea umění v Olomouci. Renotière se zasloužila o získání velkorysého knižního daru od Rainera Pretzella, majitele nakladatelství Rainer Verlag ,právě pro Muzeu umění v Olomouci. Rozšířila se tak podsbírka jedné z mála institucí věnujících se autorské knize u nás.

1.2.4.2 Umělci autorské knihy ve světě

Mapovat umělce zabývající se tvorbou autorských knih ve světě je, dalo by se říci, nadlidským výkonem. Chtěla bych proto zmínit alespoň ta nejdůležitější jména tvůrců Autorských knih, pomocí nichž si tento umělecký druh udržel a vydobyl uznání. Všechna hlavní umělecká hnutí šedesátých a sedmdesátých let 20. století se zasloužila o cenný přínos a rozvoj autorské knihy. Autorská kniha se jim tak stala společným nositelem avantgardních idejí. Mezi tato umělecká hnutí s jejich umělci patří Minimální umění (Sol LeWitt, Stanislav Zippe), hnutí Fluxus (Robert Filliou, Joseph Beuys, George Brecht, John Cage), konceptuální umění (Daniel Buren, Lawrence Weiner, Marian Palla), performance a happeningy (Allan Kaprow, Robert Rauschenberg, Claes Oldenburg, Milan Adamčiak), konkrétní poezie (Emmett Williams, Ian Hamilton Finlay) a land art (Richard Long). (Autorská kniha, 2014)

Obrázek 7: Tóth Dezider - *Kniha o prenatálnom stave*, 1983

Autorská kniha se stala uměleckou oblastí, která se v posledních letech nadále dynamicky rozvíjí a stává se zájmem mnoha institucí. Jako příklad uveďme New York Center of Book Arts, The National Art Library, Center of Book Arts v Minneapolis v Minnesotě, London Centre for Book Arts, Center for Book and Paper v Chicagu, Womens Studio Workshop v Rosendale, Smithsonian Libraries a mnoho dalších. (Pospíšil, 2007)

Stejně jako u nás existuje ve světě celá řada vysokých škol zaměřených na tvorbu a problematiku týkající se autorských knih. Práce studentů zastupujících jednotlivé univerzity můžeme samozřejmě vidět i na významných mezinárodních výstavách.

Další důležitou částí v našem seznámení s autorskou knihou ve světovém měřítku jsou opět důležitá jména teoretiků a umělců. Jedním z nejznámějších je Johanna Drucker. Ta je známá jako mezinárodní umělec, pro její práci v historii grafického designu, typografie, experimentální poezie, výtvarného umění, autorských knih a digitálních humanitních oborů. Její umělecké knihy, v omezeném vydání, můžeme vidět v řadě speciálních sbírek a knihoven po celém světě. (JD Home, [b.r.]) Další umělkyní, kurátorkou a teoretičkou je Riva Castleman, autorka známé knihy „A century of artists books“. Také Stephen Bury je známý historik umění zabývající se badáním v oblasti autorských knih. Jeho knižní publikace jsou zaměřené na autorské knihy např. „The Book As a Work of Art“. Nakonec zmiňme ještě několik dalších důležitých jmen osobností v souvislosti s autorskou knihou ať už jako spisovatelé nebo teoretici Nelly Arambasin, Guest Tim, Isabelle Jameson, Robert Fly Johnson a mnoho dalších.

1.2.5 Autorská kniha soutěže

V rámci podpory umění a knižní kultury pořádá Mezinárodní nakladatelství EDITION LIDU se sídlem v Praze a Bruselu) soutěž ART BOOKS WANTED International award. ABW je mezinárodní knižní ocenění, které představuje dohromady široké spektrum tvůrčích přístupů ke knize. Jejím prostřednictvím se hledají tvůrci autorských knih, grafických děl, originálních komiksů, ilustrovaných povídek, fotografických knih a dalších knižních forem. Pro vítěze je připravena finanční odměna, ale také možnost prezentování jejich díla na mezinárodních výstavách a možná i následná možnost vydání. (ART BOOKS WANTED, 2014)

Soutěžní výstavu Fenomén kniha u nás pořádá od roku 1998 Katedra výtvarné výchovy Pedagogické fakulty MU v Brně. Soutěž je určena pro studenty vysokých škol univerzitního typu s tematicky širokým rozpětím od knižní typografie a ilustrace, objektovou či akční tvorbu nebo materiállové průzkumy v oblasti papíru. (Horáček, 2001)

Projekt Artists' Books on Tour je projekt nabízející možnost zveřejnit své publikace v rámci celoevropské soutěže. Cílem projektu je zajistit knize, jako svébytnému uměleckému žánru, více pozornosti a získat přehled o celoevropské tvůrčí práci autorských knih. Odměnou pro nejlepší díla je ocenění peněžní cenou. (ABOT, 2016) Za zmínku dále stojí Nejkrásnější česká kniha, Trienále umění knihy.

2 Praktická část

V praktické části bakalářské práce se zabývám vznikem mé autorské knihy a popisem celého procesu jejího vzniku od volby tématu, konceptu, realizace vedoucí až k finální podobě. V závěru praktické části popisuji reflexi celé bakalářské práce a její přínosy pro mě samotnou.

2.1 Volba tématu

Volba tématu byla pro mě asi nejtěžším úkolem. Z nabízených bakalářských témat se mi jich líbilo více, každé téma se mi zdálo něčím zajímavé. Přesto bylo jedno téma, které mě přitahovalo o něco více a tím byla Autorská kniha - experiment - koncept - kniha jako artefakt - současný knižní projekt. Už od dětství mě přitahovaly jakékoliv ilustrované knihy, ty jsem si velmi ráda prohlížela a listovala v nich. Dokonce, jak již bylo zmíněno, jsem si zkusila sama nějaké vyrobit a ilustrovat. Jelikož už je to několik let nazpátek, zalíbila se mi myšlenka vrátit se k tomuto tématu a zkusit ho opět osobitě zpracovat.

2.2 Inspirace

S velkým množstvím osobností tvořících autorské knihy jsem se seznámila při psaní teoretické části mé bakalářské práce. Všechny práce těchto tvůrců jsou nesmírně zajímavé a obohatili mojí představu, jakou podobu může mít autorská kniha. Přesto bych zde v praktické části ráda znovu zmínila a uvedla přímo konkrétní autorské knihy s jejich zajímavými způsoby zpracování.

Z českých prací se mi líbí například autorská kniha *Krajina papíru* od J. Kačerovské.

Jejíž myšlenka spočívá v převedení mikroskopicky zvětšeného povrchu papíru na horní ořízku knižního bloku. Kačerovská také porušuje klasická "pravidla knihy", kniha nemá žádný literární obsah a "děj" se odehrává na ořízce knihy. Kniha je obvykle vytvořena z papíru, v této práci je papír jejím obsahem (Kačerovská, 2012)

Obrázek 8: J. Kačerovská – Krajina papíru, 2012

Ze světových umělců se mi líbí například práce Valérie Buess, její práce jsou vytvořeny pomocí nekonečného válcování, drcení a kroucení stránek knihy do organických forem. Vzniklé práce připomínají korály, mořské ježky, nebo nějaké jiné mýtické tvory vodních hlubin.

Obrázek 9: Ukázka z prací V. Buess

Zaujala mě i práce s papírem umělkyně Ines Seidel. Ta se věnuje tvorbě objektů, fotografování, kreslení a tvorbě autorských knih. Knihy tvoří pomocí kombinování s různými kulturními odpadními materiály.

Obrázek 10: ukázky z prací I. Seidel

Pole mojí inspirace bylo opravdu široké od umělců spojených s historií autorské knihy, současné umělce, vysokoškolské projekty, soutěže až po hledání autorských přístupů pomocí internetových stránek pinterest, humanart a behance.

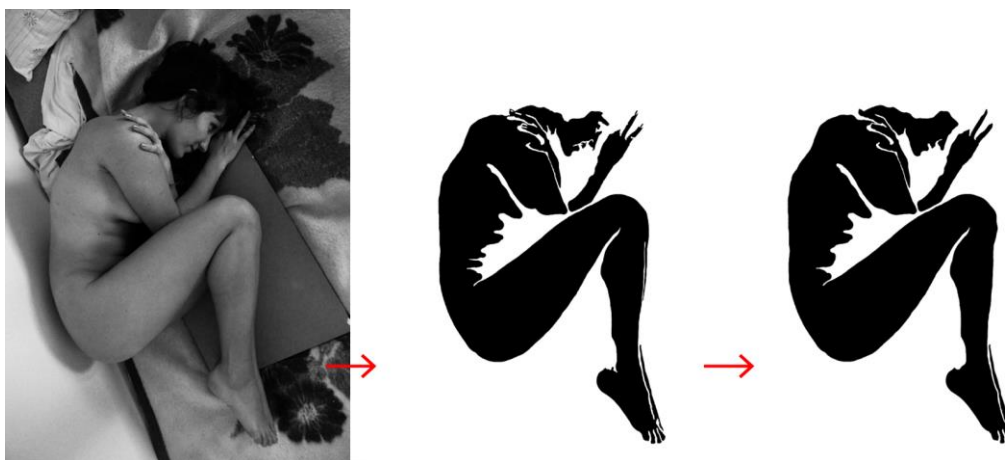
2.3 Koncept

Po nastudování tématu autorské knihy jsem začala přemýšlet, jakým způsobem bude moje autorská kniha pojata a jaká bude její hlavní myšlenka. Hlavním krokem bylo tedy vymyšlení samotného námětu a myšlenky knihy. Zvítězilo téma Metamorfóza, líbila se mi možnost širokého pojetí. Po vymyšlení námětu knihy následovalo přemýšlení o tom, jakou formou bude kniha zpracovaná a jakého materiálu k tomu použiji. Věděla jsem, že se nechci vydat tradiční formou knihy, ale hledat nové způsoby, techniky a materiály. Z toho hlediska se mi stala inspirací moje dřívější semestrální práce, kdy jsem vytvořila světelný šifrovací stroj. S pomocí přítele jsem se učila pájet LED diody, leptat destičky a všechny tyto technické dovednosti při výrobě tištěných spojů. Tato práce se mi natolik líbila, že jsem v ní začala hledat východisko své bakalářské práce.

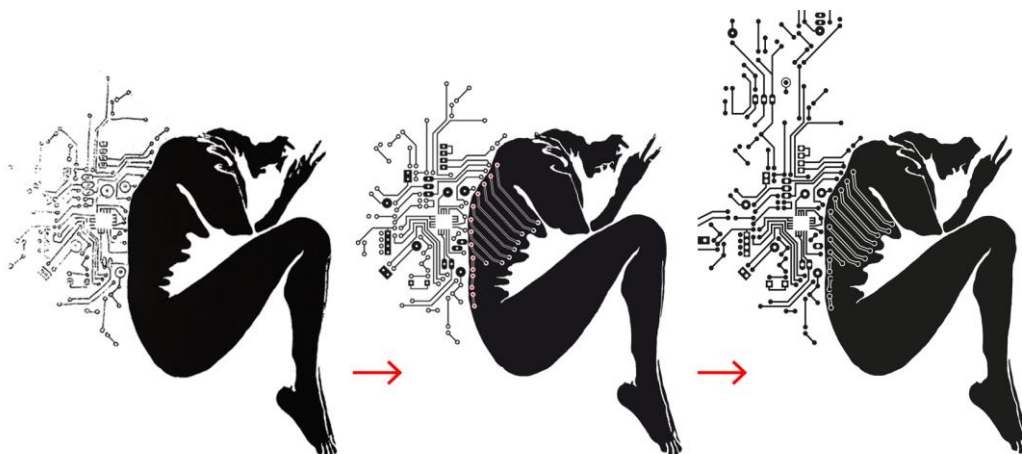
Vznikla tak konečná myšlenka zpracovat metamorfózu lidského těla do tištěných plošných spojů, ty jsou základním prvkem všech moderních stojů. Problematika dnešní zrychlující se doby a technickými vymoženostmi mě nesmírně fascinuje. Budí to ve mně nepříjemnou myšlenku, jak dalece dojde v budoucnosti k propojení člověka a stroje. Jedno je jisté už nyní, vztah člověka a stroje se bude nadále stále více propojovat a prohlubovat. Už v dnešní době jsme rychlým vývojem a dobou nuceni žít stereotypní životy a člověk si postupně začíná připadat jako jednotvárný stroj. Virtuální svět postupně nahradí všechn náš reálný život. Spojování člověka a stroje v jeden celek povede k zapomenutí

vlastní vůle člověka a svobody projevu. Všechny osoby budou mít vlastní identifikační číslo, s jehož pomocí bude jejich poloha okamžitě dohledatelná. Všechny každodenní lidské potřeby budou pod virtuální kontrolou a sebemenší pokus nesouhlasu bude okamžitě zničen. Toto je část mé představy člověka v budoucnosti, ale třeba se zbytečně obávám spojení člověka a stroje. V historii vývoje člověka bylo podobných zneklidňujících úvah v souvislosti s postupným vývojem a zdokonalováním technologie určitě nepřeborné množství. Právě představa o neisté budoucnosti se stala myšlenou mé práce.

Věděla jsem tedy už samotnou myšlenku, materiál, ale zbývalo vymyslet způsob, jakou formou bude kniha zpracovaná. Dlouho jsem přemýšlela nad různými možnostmi přes zavěšení jednotlivých částí knihy na zeď až po zavěšení volně v prostoru. Nakonec, ale zvítězila představa stojícího objektu s možností propojení s divákem. Po vymyšlení autorské knihy jako celku následovala nelehká práce na její realizaci. Doprovázená experimentováním, učením, radostí, ale také chybami a nezdarem.

Obrázek 11: Tvorba ilustrace z fotky a její následné retušování

Obrázek 12: Kreslení plošných spojů od původní skici po finální podobu ilustrace

2.4 Realizace

Základním materiálem při tvorbě jednotlivých ilustrací mé autorské knihy je cuprexit. Cuprexit je skelný laminát po jedné či obou stranách plátovaný měděnou fólií. Sklolaminát má jemně nažloutlou (medovou) barvu a jeho běžná tloušťka je 1 až 1,5 mm. Cuprexit se v elektronice běžně používá pro výrobu desek plošných spojů (zkráceně DPS, v angličtině PCB). (Plošný spoj, 2016)

Pro výrobu plošných spojů existuje mnoho způsobů, mezi nejpoužívanější patří realizace pomocí procesu leptání. U jednodušších obvodů je nejsnazší pomocí lihové fixy nakreslit požadované spoje a zbytek měděné plochy nechat vyleptat. Oproti tomu u složitých či hromadně vyráběných elektrických obvodů je lepší využití postupu pomocí fotocesty, kde je fix nahrazen světlocitlivým lakem. (Praktická elektronika, 2013)

Ten to druhý zmíněný postup, fotocestu, jsem využila k realizaci vlastních ilustrací autorské knížky. Výroba plošných spojů fotocestou je technologický proces náročný na přesnost, čistotu a vybavení. Postup práce bude popsán v následujících kapitolách.

2.5 Příprava destiček

2.5.1 Nařezání

Prvním krokem přípravy je nařezání jednotlivých cuprexitových destiček z původní velikosti 30x20 cm na požadovaný rozměr 15x20 cm. Já osobně jsem pro řezání použila formátovací kotoučovou pilu, ale běžněji se v praxi používají padací nůžky. Poté je vhodné pomocí smirkového papíru nebo pilníku zabrousit

hrany, aby měděné otřepy vzniklé při řezání nezpůsobovaly problémy v další části postupu.

2.5.2 Čištění

Měděná vrstva cuprexitové desky většinou nebývá dokonale čistá, často je mastná nebo zoxidovaná, musíme jí nejdříve pořádně vyčistit. K tomu se mi osvědčila Solvina (čistící pasta), která měděnou vrstvu na destičce nejen vyčistí, ale i jemně obrousí. Pokud je deska dostatečně čistá, voda se na ní drží rovnoměrně po celé ploše a nemá tendenci tvořit jednotlivé kapičky.

2.5.3 Nanášení světlocitlivého laku

Světlocitlivý lak (Positiv 20) je klasický tekutý fotorezist, citlivý na UV spektrum světla. Positiv 20 funguje tak, že vytvrzená vrstva fotoemulze se rozpustí ve vývojce, pouze pokud byla osvětlena UV zářením. Neosvětlené části vývojce vzdorují. Kromě plošných spojů se lak používá na výrobu štítků, leptání kovových fólií, a další aplikace chemického obrábění atd. Lak odolává silným kyselým leptacím látkám, ale lze ho snadno odstranit pomocí rozpouštědel (ester, keton) anebo zásaditých látek na bázi vody.

Nanesení fotocitlivé vrstvy je proces náročný na čistotu, proto bychom měli pracovat v co nejčistším a bezprašném prostředí. Desku těsně před nanášením očistíme např. lihem. Emulzi Positiv 20 nanášíme na vodorovně položenou desku sprejem z přiměřené, spíše menší, vzdálenosti. Lak již při nanášení nesmí být vystaven UV záření, proto ho nanášíme např. při žárovkovém osvětlení, ideálně však při bezpečném červeném světle. Zhruba po 1 minutě dojde ke slití vrstvy a vznikne pěkný jednolitý povrch. Vytvrzení emulze trvá 24 hodin při 20°C. Lze použít zakoupenou desku s již nanesenou citlivou vrstvou. Cena této destičky je ovšem vyšší, a pokud se nám proces nepovede napoprvé, nemáme možnost ho opakovat. Já osobně jsem s nanášením fotocitlivé vrstvy neměla žádné potíže, využila jsem staré opuštěné zatemnělé místnosti v domě. Všechny destičky jsem pro jistotu nechala schnout více jak 24 hodin. Pro celou moji rodinu platil zákaz vstupovat do místnosti, aby nedošlo k rozvíření prachu a jeho následného přilnutí na destičku, ale také osvětlení destičky.

2.5.4 Výroba šablony

Tisk je nejlepší provést laserovou tiskárnou na fólii. Poté co jsem vytiskla ilustrace na folii na nejvyšší kvalitu, se při zkoušení ukázalo, že UV světlo částečně pronikne i přes toner a okraje ilustrace se poškodí. Tento problém jsem zdárně vyřešila tiskem dvou totožných fólií slepených k sobě. Zjistila jsem také, že je důležité vytisknout motiv tak, abychom ho při expozici přikládali tonerem k DPS. Tím se eliminuje podsvěcování motivu.

Obrázek 13: skládání dvou folií na sebe

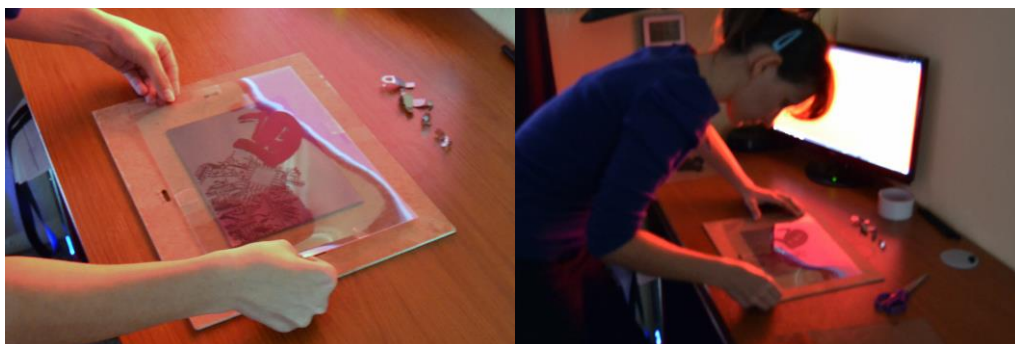

Obrázek 14: Připravené fólie

2.5.5 Osvit

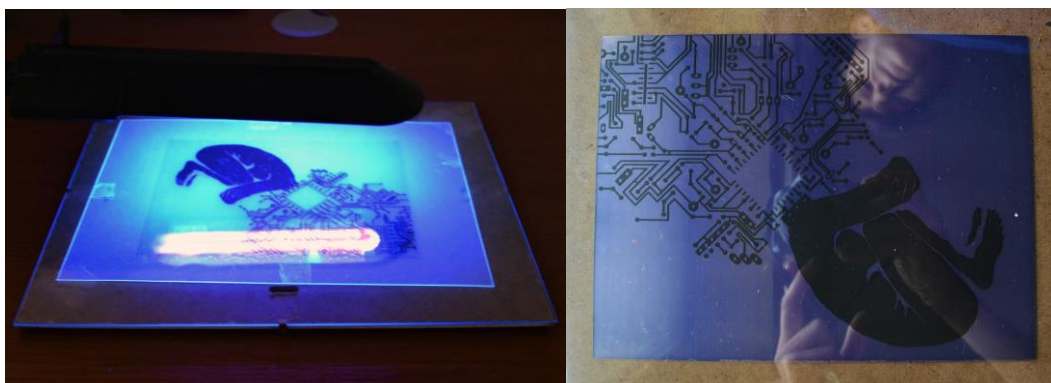
Zde popisují pozitivní fotocestu. To znamená, že černé plochy na fólii budou po vyleptání měděné cesty. Na těchto místech se fotocitlivý lak neosvítí a po vyvolání v roztoku NaOH zůstane na DPS (tedy bude bránit odleptání mědi z těchto míst). Naopak zbylá průsvitná plocha na folii umožní osvětlení těchto míst laku. Při vyvolání se takto osvětlený lak rozpustí v roztoku NaOH a odplaví. Odkryje tak tedy měděnou plochu, která bude později odleptána.

Předlohu je potřeba dostatečně přimáčknout k DPS, já osobně jsem k tomuto účelu použila skleněný fotorámeček.

Obrázek 15 - 16: Pokládání vytisknuté předlohy na destičku se světlocitlivým lakem

Dobu osvit je potřeba zjistit experimentálně, protože záleží na mnoha faktorech, především na výkonu a vzdálenosti UV zářivek. K zjištění vhodné doby osvit jsem si vytvořila testovací destičku, kterou jsem v časových intervalech během osvit postupně zakrývala. Tím jsem zjistila ideální čas 5 minut. Po tomto čase šel obrazec vyvolat, ale přitom se nesmyl celý.

Obrázek 17 - 18: Osvit destičky a osvícená destička

2.5.6 Vyvolávání

Vyvolávání se provádí v roztoku NaOH (hydroxid sodný) při koncentraci 1,5%. Vyvolává se při pokojové teplotě tak, že krouživým pohybem promícháváme roztok ve fotografické misce. Deska je přitom položena na dně misky fotoemulzí nahoru. Stejně jako při nanášení laku, tak i vyvolávání provádíme při žárovkovém či bezpečném červeném osvětlení. Proces vyvolávání trvá zhruba 1 minutu, k lepšímu odplavení osvíceného laku můžeme použít štětec.

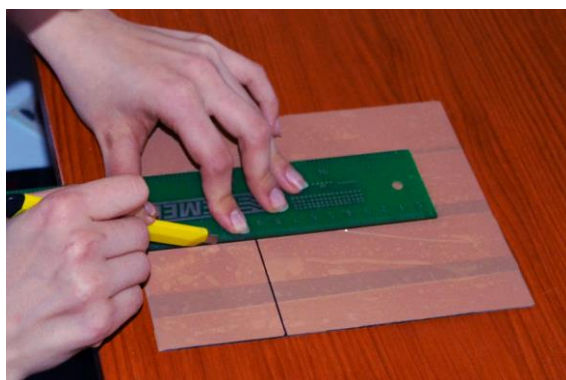
Obrázek 19: vyvolávání osvíceného laku

Obrázek 20: vyvolaná předloha připravená k leptání

2.5.7 Leptání

Pro svou práci jsem používala oboustranné DPS. Přední strana již byla připravená na leptání z předcházejícího postupu. Na zadní straně bylo nutné oddělit kladnou a zápornou část pro připojení napájení. Celou zadní stranu jsem přelepila lepenkou a poté pomocí odlamovacího nože vyřízla pruh, který obě části oddělil.

Obrázek 21: příprava zadní strany destičky

Leptání jsem prováděla v roztoku chloridu železitého. Cuprexit jsem položila na hladinu stranou plošného spoje dolů. Pruh na zadní straně destičky jsem odleptala pomocí přetírání štětcem. V čerstvém chloridu trvalo leptání prvních destiček asi 10 minut, u dalších se roztok vyčerpával a čas se postupně prodlužoval.

Obrázek 22 - 23: Leptání destičky

Vyleptanou desku je třeba nejdřív důkladně umýt vodou. Fotoemulze se odstraňuje běžnými rozpouštědly (líh, aceton).

2.5.8 Osazování součástkami

Desku jsem osazovala červenými SMD LED diodami. Součástky typu SMD jsem použila, protože se osazují přímo na stranu plošného spoje.

Pro ruční osazování SMD součástek je klíčovou záležitostí vhodné pastové tavidlo. Další důležitou pomůckou je jemná pinzeta. Při pájení součástek je potřeba dodržet polaritu LED diod.

Obrázek 24: Pájení Led diod na destičku

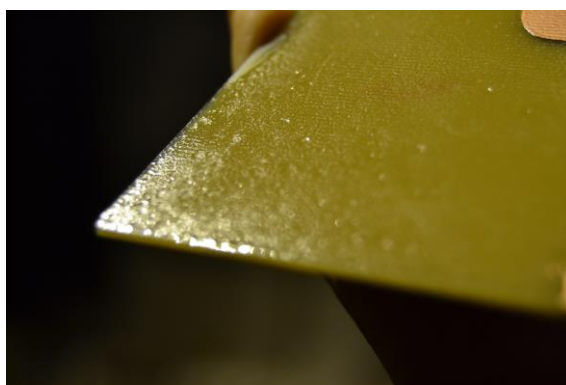
Pro elektrické spojení se zadní stranou, na které je přivedeno napájení jsem vytvořila tzv. prokovy. Desku jsem v místech prokovů provrtala vrtáčkem velikosti 0,8 mm, do vyvrtaných otvorů jsem prostrčila kousek drátu a z obou

stran jsem ho připájela. Tím jsem docílila propojení elektrického obvodu přední a zadní části destičky.

Obrázek 25: Provrtávání destičky

Posledním krokem je lakování ochranným lakem. Lak je možné koupit nebo lze použít rozpuštěnou práškovou kalafunu v acetonu nebo lépe v toluenu.

Obrázek 26: Destička chráněná kalafunou

2.6 Finální práce

Výslednou práci tvoří dohromady 8 destiček ilustrací o velikosti 15x20 cm a pouzdro. Všechny destičky ilustrované na téma metamorfóza zobrazují proměnu mé tělesné schránky do podoby plošných spojů. Plošné spoje jsou základním vybavením každé elektroniky, a proto se podoba těla záměrně do nich mění. Na všech ilustracích sama sebe zobrazuji v různých pozicích. Polovina ilustrací zobrazuje detailní záběry těla a druhá polovina celé lidské tělo. Autorská kniha má být jakousi mojí intimní vidinou dnešní doby a strachem z budoucnosti. Pomocí červených LED diod jsem chtěla docílit pocitu živosti každé destičky. Život v lidském těle pro mě znamená krev. Červená barva LED diod je vybraná

schválně, aby působila agresivně a nepříjemně. Chtěla bych tak docílit pocitu nelibosti vedeného k zamyšlení nad představou budoucnosti člověka x stroj.

Pouzdro můžeme využít dvěma způsoby. Zaprvé slouží jako ochranné pouzdro pro destičky a zadruhé se pomocí jednoduchého složení stává stojanem pro destičky. Umístění destičky v drážkách na pouzdru umožňuje divákovi manipulovat s destičkami, jako by „listovat“ a vybírat si různé destičky s ilustracemi. Divák poté může zvolenou destičku jednoduše umístit do otvorů krabičky s elektronickými kontakty a daná destička s LED diodami se rozsvítí. Tento vzniklý objekt má vlastní elektrický zdroj, takže není závislý na elektrické zásuvce. S výslednou realizací mé autorské knihy jsem spokojená. V budoucnu, po dokončení projektu, bych se chtěla pokusit v této práci ještě pokračovat a hledat nové možnosti, způsoby a formy jejího zpracování.

Obrázek 27: Proměna pouzdra na stojan pro všechny ilustrace

Obrázek 28: Hotové ilustrace

Obrázek 29: Pouzdro s jednou ilustrací

Obrázek 30: Samotné pouzdro

Obrázek 31: Ukázka svítící ilustrace

Závěr

Během své práce jsem se seznámila s historickým vývojem knihy, zabývala jsem se myšlenkou, jak by mohla kniha vypadat v budoucnosti a nakonec jsem objevila různorodé umělecké přístupy a podoby autorské knihy. Všechny tyto hlediska mi pomohly při realizaci vlastní autorské knížky. Během práce na finální podobě autorské knihy mě doprovázelo osvojování nových technických dovedností formou experimentu, ale samozřejmě i radost a nadšení z vývoje práce. Všechny mé osobní cíle, které jsem si stanovila na začátku práce, byly splněny. Bakalářskou práci jsem se snažila navíc doplnit množstvím fotografií a ukázek pro snadnější pochopení a představu. Z velkého množství jsem se snažila vybrat alespoň ty nejdůležitější. Dozvěděla jsem se mnoho užitečných informací týkající se knižní kultury a autorské knihy. Nyní vím, že zvolené téma bakalářské práce bych určitě neměnila. V současné době si za následující cíl kladu hledat a experimentálně zkusit nové techniky pro vytvoření autorské knihy.

Seznam použité literatury

1. BARTOŠOVÁ, Hana, 2009. *Listování: moderní knižní kultura ve sbírkách Muzea umění Olomouc: Muzeum umění Olomouc - Muzeum moderního umění*. Vyd. 1. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2009. ISBN 978-80-87149-25-6.
2. BOHATCOVÁ, Mirjam, 1990. *Česká kniha v proměnách staletí*. 1. vyd. Praha: Panorama. ISBN 80-7038-131-0.
3. CAVE, Roderick a Sara AYAD, 2015. *Knihy: přehledné dějiny od klínového písma po elektronické čtečky*. Překlad Vladimír Golombek. V Praze: Slovart. ISBN 978-80-7529-021-2.
4. HAMANOVÁ, Pavlína, 1959. *Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce 19. století*. 1. vyd. Praha: Orbis. Lidová umělecká výroba a řemeslo.
5. KNEIDL, Pravoslav, 1989. *Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven*. 1. vyd. Praha: Svoboda. ISBN 80-205-0093-6.
6. PAVLÁT, Leo, 1988. *Tajemství knihy*. 2. (přepřac. a dopl.) vyd. Praha: Albatros. ISBN 13-858-88.
7. PÍSKOVÁ, Milada, 2008. *Kniha v 21. století: sborník příspěvků z mezinárodního semináře Kniha v 21. století konaného v Opavě v únoru roku 2004*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví. ISBN 978-80-7248-481-2.
8. ŠMEJKALOVÁ, Jiřina, 2000. *Kniha: (k teorii a praxi knižní kultury)*. Vyd. 1. Brno: Host. Studium. ISBN 80-729-4005-8.
9. TOBOLKA, Zdeněk Václav, 1949. *Kniha: její vznik, vývoj a rozbor*. 1. vyd. Praha: Orbis.

Seznam internetových zdrojů

1. *ABOT*, 2016. *Artists' Books on Tour* [online]. Praha, [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.rkfpraha.cz/aktualita/artists-books-on-tour-2011-01-18/>
2. *ART BOOKS WANTED*, 2014. *International Award 2014 - Call for Entries* [online]. 2014 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.editionlidu.com/call-for-entries-art-books-wanted-2014.html>
3. *Artists' Books*, 2016. *Victoria and Albert Museum: The world's leading museum of art and design* [online]. 2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.vam.ac.uk/content/articles/a/books-artists/>
4. *AUTORSKÁ KNIHA*, 2007. *ARTIST'S BOOK* [online]. České Budějovice, [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: https://theses.cz/id/rb6yeu/downloadPraceContent_adipIdno_4051 . Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Matouš Vondrák, CSc
5. *Autorská kniha*, 2014 [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.olmuart.cz/autorska-kniha--83/>
6. *Autorské knihy v NK*, 2013. *Nejlépeším místem pro imaginaci jsou autorské knihy. Najdete je v Národní knihovně* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/aktuality1/3235-autorske-knihy>
7. *Book Art Resources*, 2015. *Brief History of Artists' Books* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://guides.library.yale.edu/c.php?g=295819&p=1972527>
8. *Early history of Artist's book*, 2016 [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Artist%27s_book
9. *Ebook*, 2016 [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ebook>
10. *Historie knihy*, ©2004-2016 . *Elektronické čtečky a ebooky* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.eknihovna.cz/historie-knihy/>
11. *Historie SČB*, 2004. *Spolek českých bibliofilů* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.scb.wdr.cz/>
12. *HORÁČEK*, Radim, 2001. *Fenomén kniha* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/kvv/archiv/fenknih/2001_2002/3d.html
13. *HOŠKOVÁ*, Simeona, 2003. *Výstava českých autorských knih a kolekce Pays-Paysage* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: http://www.wold.nkp.cz/vystavy/vlci_mak/vlci_mak.htm
14. *ILLESOVÁ*, Eva, 2008. *HISTORIE UMĚLECKÉ KNIŽNÍ VAZBY VE 20. STOLETÍ* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <https://vazba.wordpress.com/historie/>
15. *JD Home*, [b.r.]. *Johanna Drucker* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.johannadrucker.net/bio.html>

16. JIHLAVSKÝ, Milan Vilímek, [b.r.]. *Elektronické knihy – e-knihy* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.eknihy-ebook.cz/>
17. Jiří Valoch, 2016. *Znalec Novákova díla Jiří Valoch je Osobností roku 2015* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.horacke-noviny.com/zprava-znalec-novakova-dila-jiri-valoch-je-osobnosti-roku-2015-5225.htm>
18. KAČEROVSKÁ, Julie, 2011. *Papír a kniha jako umělecké médium* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/papir-kniha-jako-umelecke-medium>
19. KAČEROVSKÁ, Julie, 2012. *Autorské knihy v soutěži Artists' Books on Tour* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.grapheion.cz/index.php?akce=vypis&link=2012040076>
20. *Knihy vs. e-knihy*, ©2004-2016 [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.eknihovna.cz/knihy-vs-e-knihy/>
21. *Krajina papíru*, 2012 [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.grapheion.cz/index.php?akce=vypis&link=2012040032>
22. MAZÁNKOVÁ, Kristýna, 2015. *Papír, nebo e-knihy? Budoucnost je ve čtečkách* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.marianne.cz/tema-marianne/papir-nebo-e-knihy-budoucnost-je-ve-cteckach>
23. *Plošný spoj*, 2016 [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Plo%C5%A1n%C3%BD_spoj
24. *Praktická elektronika*, 2013. *Výroba plošných spojů* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: https://cs.wikibooks.org/wiki/Praktick%C3%A1_elektronika/V%C3%BDr_ob%C3%A1_plo%C5%A1n%C3%BDch_spoj%C5%AF
25. RENOTIÉRE, Gina, 2009. *AUTORSKÁ KNIHA: STŘET TRADICE A EXPERIMENTU: AUTORSKÁ KNIHA ZE SBÍREK MUZEA UMĚNÍ OLOMOUC* [online]. Brno, [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor verejne.php?file_id=49252. Disertační práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění. Vedoucí práce Doc. PhDr. Petr Spielmann Dr. h. c.
26. RYLICH, Jan, 2013. *Myšlenka, jejíž čas právě nastal: Budoucnost elektronických knih* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://ikaros.cz/myslenka-jejiz-cas-prave-nastal-budoucnost-elektronicky-knih>
27. *Samizdat*, 2016 [online]. San Francisco: Wikimedia Foundation, [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Samizdat>
28. VLČKOVÁ, Zuzana, 2014. *Budoucnost elektronických knih záleží především na čtenářích* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/zaostreno/_zprava/budoucnost-elektronicky-knih-zalezi-predevsim-na-ctenarich--1348221
29. WHITE, Maria, 2013. *Edward Ruscha 'Twentysix Gasoline Stations' 1963* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z:

<http://www.tate.org.uk/about/projects/transforming-artist-books/summaries/edward-ruscha-twentysix-gasoline-stations-1963>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Obrázek 1: Diagram od C. Phillpota z roku 1982

Zdroj: <http://theruinsofhastings.tumblr.com/post/69269120454/writing-unwriting-the-apples-lemons-and-pears>

Obrázek 2 - 3: D. Roth - Little Tentative Recipe, 1969

Zdroj: <http://www.olmuart.cz/sbirky/knihy--41/toth-dezider-monogramista-td--275/>

Obrázek 4 - 5: E. Ruscha - Twentysix Gasoline Stations, 1962

Zdroj: <http://eddierussia.tumblr.com/>

Obrázek 6: J. Měříčka - Les crase-têtes, 2003

Zdroj: <http://old.typlt.cz/index.php?content=autorske-knihy-mericka>

Obrázek 7: Tóth Dezider - Kniha o prenatálnom stave, 1983

Zdroj: <http://www.olmuart.cz/sbirky/knihy--41/toth-dezider-monogramista-td--275/>

Obrázek 8: J. Kačerovská – Krajina papíru, 2012

Zdroj: <http://www.grapheion.cz/index.php?akce=vypis&link=2012040032>

Obrázek 9: ukázka z prací V. Buess

Zdroj: <http://www.kulturologia.ru/blogs/250312/16316/>

Obrázek 10: ukázky z prací I. Seidel

Zdroj <http://ines-seidel.de/werke/>

Obrázek 11: Tvorba ilustrace z fotky a její následné retušování

Zdroj: Autor

Obrázek 12: Kreslení plošných spojů od původní skici po finální podobu ilustrace

Zdroj: Autor

Obrázek 13: skládání dvou folií na sebe

Zdroj: Autor

Obrázek 14: Připravené fólie

Zdroj: Autor

Obrázek 15 - 16: Pokládání vytisknuté předlohy na destičku se světlocitlivým lakem

Zdroj: Autor

Obrázek 17 - 18: Osvit destičky a osvětlená destička

Zdroj: Autor

Obrázek 19: vyvolávání osvětleného laku
Zdroj: Autor

Obrázek 20: vyvolaná předloha připravená k leptání
Zdroj: Autor

Obrázek 21: příprava zadní strany destičky
Zdroj: Autor

Obrázek 22 - 23: Leptání destičky
Zdroj: Autor

Obrázek 24: Pájení Led diod na destičku
Zdroj: Autor

Obrázek 25: Provrtávání destičky
Zdroj: Autor

Obrázek 26: Destička chráněná kalafunou
Zdroj: Autor

Obrázek 27: Proměna pouzdra na stojan pro všechny ilustrace
Zdroj: Autor

Obrázek 28: Hotové ilustrace
Zdroj: Autor

Obrázek 29: Pouzdro s jednou ilustrací
Zdroj: Autor

Obrázek 30: Samotné pouzdro
Zdroj: Autor

Obrázek 31: Ukázka ilustrace svítící ilustrace
Zdroj: Autor